

İŞÇİLER ENTERNASYONALİST Mİ?

20 Ekim 2025

Yıldırım Koç

Yarım doktor insanı candan, yarım imam dinden eder. Sorgulamayı ve düşünmeyi bilmeyen hayalci ve cahil sosyalistler de sosyalistlikten eder.

“İşçiler Vatansız mı?” yazımı sosyal medyada yayınladıktan sonra yapılan yorumlardan birkaç tanesi bana epeyce sert eleştiriler getirerek ve bana ders vererek, Manifesto’daki anlayışı savunuyor. Bunları silmedim.

1848 yılında milliyetçilik henüz yaygın değildi; Marks ve Engels’in tespitleri o gün için büyük ölçüde geçerliydi. Ancak bugün de işçilerin vatansız olduğunu düşünenlere bir önerim var.

Türkiye’de herhangi bir fabrikaya, inşaat sitesine, madene, eğitim kurumuna, hastaneye, alışveriş merkezine, vb. gitsinler ve sıradan bir işçiye veya memura, “kardeşim, sen vatansızsın” desinler. Bu kişinin muhtemelen ilk tepkisi, “sen ne diyorsun, yahu” veya “manyak mısın lan sen; bırak saçmalamayı” olacaktır. Eğer işçilerin vatansız olduğunu düşünen kişi, bu kez, “sen Marks ve Engels’den daha iyi mi bileceksin; sen vatansızsın işte” diye ısrar ederse, verilecek yanıt en hafifinden “deli misin be adam, git işine” olacaktır. Eğer ters birine çarparsa ve görüşünde ısrarcı olursa da, önce iyi bir küfür yiyecektir; ardından ne olacağını bilemem. Belki de yakınları kendisini hastanede ziyaret etmek zorunda kalır.

2025 yılı Haziran sonu itibarıyla resmi verilere göre Türkiye’de 23 milyondan fazla işçi ve memur var. Bu kitle içinde “sen çok haklısın, şimdiye kadar neden hiç düşünemedim, benim vatanım yok” diyecek kişi sayısını tahmin edebilirsiniz.

Bu arada Sovyetler Birliği’nin 1944 yılında milli marşını nasıl değiştirdiğini de hatırlatayım.

Sovyetler Birliği’nin milli marşı, 1917 Devrimi’nden itibaren Enternasyonal idi. Ancak 1 Ocak 1944 tarihinden itibaren kullanılan yeni milli marшта şu ifadeler yer alıyordu: “Büyük Rusya, özgür cumhuriyetlerden, sonsuza kadar parçalanmayacak bir birlik oluşturmuştur.” (“An unbreakable union of free republics, the Great Russia has welded forever to stand.”)

İşçilerin günümüzde vatansız olacağını düşünecek ve savunacak kadar hayattan kopuk insanların olabileceğine gerçekten şaşıyorum. Hele bu kişiler siyasette önderlik yapıyorlarsa, durum daha da vahim.

Gelin, şimdi de Manifesto’daki başka bir öneriyi ele alalım. Bu yazı yayımlandıktan sonra bugün de “işçilerin vatansız” olduğunu düşünenlerin yapacakları yorumları da merakla bekliyorum.

1848 yılında yayımlanan Komünist Manifesto şu cümleyle bitiyordu: “Bütün Ülkelerin Proleterleri, Birleşin!” (“Proletarier aller Länder, vereinigt euch!”).

Bu çağrı 1848 yılında gerçekçiydi. Ancak 1848 yılının özelliklerini bilmeden bu çağrının çağımızda da gerçekçi olduğunu düşünenler var.

Manifesto’nun yayımlanmasının üzerinden 177 yıl geçti. Tüm ülkelerin işçilerinin birleşmesi, diğer bir deyişle, kader ve mücadele ortaklığı yapması doğrultusunda atılmış ciddi bir adım var mı? Kulaktan dolma bilgiyle konuşanlar, Birinci, İkinci ve Üçüncü Enternasyonal’den, uluslararası sendikal örgütlerden söz edebilirler. Enternasyonalleri ve özellikle de uluslararası sendikal örgütleri epeyce yakından bilen biri olarak, bu konularda sessiz kalmalarını öneririm. Bilmeden konuşurlarsa çok mahcup olabilirler. Bu örgütlerin hiçbir işçi sınıflarının kader ve mücadele birliği değildir. Üçüncü Enternasyonal (Komintern) ise, işçi sınıflarının değil, çeşitli ülkelerdeki komünist partilerinin yapılanmasıdır.

Bütün ülkelerin işçileri bir türlü birleşmiyor; çünkü bütün ülkelerin işçilerinin önemli çıkar çatışmaları var.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları, emperyalist sömürden pay aldıkları için, sömürülen ülkelerin işçi sınıflarıyla, bırakın birleşmeyi, yardımlaşmaya bile yanaşmıyor ve kendi sermayedar sınıflarını ve devletlerini destekliyor. Amerikan işçi sınıfı (sınıf içindeki çok az sayıdaki komünistler dışında) ne zaman sömürülen ülkelerin işçi sınıflarına bir destek verdi? Vietnam’da mı? Latin Amerika’daki diktatörlüklerde mi? Şili’de mi? Irak’ta mı? Türkiye’de mi?

Aynı soruyu, Fransız işçi sınıfı, Alman işçi sınıfı, İtalyan işçi sınıfı, İngiliz işçi sınıfı için de sorabilirsiniz. Bu ve benzeri ülkelerin işçi sınıfı tarihlerinden biraz anlayan biri olarak, enternasyonalizm diye bir anlayış ve uygulamanın söz konusu olmadığını biliyorum.

Bakû Doğu Halkları Kurultayı, 1-7 Eylül 1920 tarihlerinde Bakû'de toplandı. Komintern (Üçüncü Enternasyonal, Komünist Enternasyonal), Avrupa işçilerinin büyük bölümünün kendi sermayedarlarıyla işbirliği içinde olduğunu görerek, sömürge ve yarı sömürge ülkelerin halklarına emperyalizme karşı başkaldırı çağrısı yapma kararındaydı. Bakû Kurultayı bu genel beklenti içinde toplandı. Kurultayın sonunda, *“Avrupa, Amerika ve Japonya’nın İşçilerine Doğu Halkları Kongresi’nin Çağrısı”* yayımlandı. Bakû Doğu Halkları Kurultayı, emperyalist ülkelerin işçilerine şöyle sesleniyordu:

*“Bizim yaralarımızı görmediniz; bizim keder ve yakınma dolu şarkılarımızı duymadınız; bizim insan değil de sığır olduğumuzu söylediklerinde, kendi zalimlerinize inandınız. **Sizler ki kapitalistlere köpeklik ediyordunuz; bizi kendi köpekleriniz olarak gördünüz.** Çinli ve Japon köylüler, köylerinden sizin kapitalistleriniz tarafından çıkarıldığında ve bir ekmek parçasının peşinde sizin ülkenize geldiğinde, Amerika’da bu gelişti protesto ettiniz. Ortak kurtuluş davası için sizinle birlikte nasıl mücadele edeceklerini onlara öğretmek için onlara kardeşçe yaklaşmak yerine, bizim cehaletimiz nedeniyle bizi reddettiniz; bizi sizin hayatınızın dışına ittiniz; bizim, sizin sendikalarınıza katılmamıza izin vermediniz. Sosyalist partiler kurmuş olduğunuzu, bir uluslararası işçi örgütü oluşturmuş olduğunuzu duyduk; ancak bu partiler ve bu Enternasyonalin bizim için yalnızca söyleyecek sözcükleri vardı; İngiliz askerleri bize Hindistan’ın kentlerinde ateş ettiklerinde, Avrupa kapitalistlerinin birleşik güçleri bize Pekin’de ateş açtıklarında, Filipinler’de ekmek talebimize Amerikan kapitalistlerince kurşunla yanıt verildiğinde, (bu partilerin ve bu Enternasyonalin) temsilcilerini bizim aramızda görmedik. Ve bizden bazıları, tüm dünyanın emekçilerinin birliği için kalpleri çarparak, sizin Enternasyonalinizin eşliğinde durup, pencerenin demirlerinden içeri baktıklarında, lafta bizi eşitlerinizmiş gibi kabul etseniz de, bizim gerçekte sizler için aşağı bir ırk olduğumuzu gördüler.”*

Bu çağrı, aşağılama ve hakaret, Avrupa, Amerika ve Japonya’nın işçi aristokratlarına, sendikacılarına veya sınıfın bir kesimine değil, bir bütün olarak işçi sınıflarınaydı. “İşçi sınıfı” salt “öncü unsurlar” veya “işçi aristokratları”ndan oluşmaz. “Sefilliği”nden veya “kapitalistlerin köpekliği”nden söz edilen, Avrupa’nın emperyalist ülkelerinin, ABD’nin ve Japonya’nın işçi sınıflarının bütünüdür. Komintern’e göre, “bütün ülkelerin işçilerinin birliği” söz konusu değildi.

177 yıl, bir önerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini sınamak için yeterli bir süre değil mi?

Bence yeterli. Demek ki, Marks ve Engels günümüzden 177 yıl önce, bütün ülkelerin işçilerinin birleşmelerinin onların kurtuluşu için iyi olacağını önerdiklerinde, o dönemin koşullarında haklılardı; ancak bu öneriyi bugün gözü kapalı bir biçimde tekrarlamak gerçekçi değildir. Politikalarınızı bu çağrı temelinde belirlerseniz, gerçeklikten koptuğunuz için, yarar sağlamamasının ötesinde, zarar verirsiniz.

Ben bunları yazınca, kulaktan dolma bilgiyle esip gürleyenlerden birkaçının bu yazının altına nasıl yorumlar döşeneceğini tahmin ediyorum. Ancak çok somut bir durum tespiti yapıyorum: Marks ve Engels, bütün ülkelerin işçilerinin birleşmesi çağrısı yaptı. “Bütün ülkelerin işçilerinin birleşmesi” demek, bazı ülkelerden bazı kişilerin veya örgütlerin ara sıra toplanıp, hiçbir zaman uygulanmayan kararlar alması değildir.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 2022 yılında yayımlanan bir raporuna göre, 2005 yılında dünyada 1 milyar 282,3 milyon ücretli vardı. Bunların istihdam edilenler içindeki oranı yüzde 45,5 idi. 2021 yılında ise dünyadaki ücretlilerin sayısı **1 milyar 739,6 milyona**, bunların istihdam edilenler içindeki oranı da yüzde 53,4’e yükselmişti. Diğer bir deyişle, “bütün ülkelerin işçileri” 1 milyar 739,6 milyon kişidir. Bunların ne kadarı diğer ülkelerdeki işçilerle (bırakın kader ve mücadele birliğini, yani birleşmeyi) iletişim içinde?

Somut şartların somut tahlili yapılmalı; ayaklar yere basmalı. Hayal dünyasında dolanıp mutluluk aramanın yararı değil, zararı vardır. İşçi sınıfları, hem emperyalist ülkelerde, hem azgelişmiş ülkelerde, milliyetçidir. Emperyalist ülkelerdekiler, milliyetçilikten de öte şovendir ve bazen ırkçıdır. Küreselleşme süreci bu eğilimi daha da güçlendirmiştir. Marks ve Engels’in kendi dönemlerinde geçerli olan önerileri tarihte kalmıştır; özellikle emperyalizm döneminde işçi sınıflarının enternasyonalist birliği bir hayaldir.